

NÁVRH PŘEDBĚŽNÉHO PROJEKTU

3. POVINNÝ ÚKOL

METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VĚD
SOC706

VÝZKUMNÝ TÝM:

MORAVANSKÝ_PANTŮČKOVÁ_SEDLÁČKOVÁ_SVOBODOVÁ

Vyučující: Mgr. Igor Nosál, Ph.D.

Datum odevzdání: 9. 12. 2004

Fakulta sociálních studií MU, 2004

Předmět výzkumu:

Mladí lidé odcházející z dětských domovů (DD) a jejich úspěšnost při hledání práce.

Základní výzkumná otázka:

Jak jsou děti z dětských domovů úspěšné při nacházení své první práce a jaké je jejich další uplatnění na pracovním trhu?

Odvozené otázky:

Jaké vzdělání (úroveň i obor) mají mladí lidé opouštějící DD?

Jak úspěšné jsou při hledání práce v oboru?

Jak dlouho setrvávají ve své první práci?

Kolik procent z nich setrvává ve své první práci pokud je mimo jejich obor?

Jaká je role institucí, které jim při hledání práce mohou pomoci, a jaký je jejich přínos?

Kontext

Stav DD v ČR

K 1. 2. 2000 byl zmapován stav DD v ČR. Odbor speciálních škol a institucionální výchovy MŠMT ČR provedl sondu činnosti DD. V roce 1999 bylo na území ČR 124 DD a v nich 4523 dětí. Z toho 45 DD rodinného typu, 12 DD smíšeného typu, 67 DD klasicky internátního typu. Převládající tendence je k přeměně na zařízení rodinného typu s menším počtem svěřenců.

V DD bylo umístěno 45,8% dívek a 54,2 % chlapců. Věková skladba byla 408 (9%) dětí předškolního věku, 2845 (62,9%) dětí ve věku 6-15 let a 1270 (28,1%) svěřenců ve věku 15-19 let. Více než jedna polovina (51,2%) dětí je zdravotně (lehká mentální retardace, tělesné postižení) či jinak problematická (dětí s poruchou chování). V 1 DD je průměrně umístěno 36,5 dětí.

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy stanovuje, že: „Dítěti, které po dosažení zletilosti odchází ze zařízení, se podle skutečné potřeby v době propouštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem poskytne věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek v hodnotě nejvýše 15 000,- Kč. Dále se dítěti ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany poskytuje poradenská pomoc se zajištěním bydlení a práce, následující 2 roky po opuštění zařízení je dítěti zajišťována pomoc při řešení tíživých životních situací.“

Prognóza: v ČR přibývá týraných, zanedbávaných a opuštěných dětí, počet dětí v DD povolna, ale každoročně vzrůstá. Po roce 1989 se zhoršila úroveň dětí, které do DD přicházejí, rostou sociální důvody k umístění („sociální sirotci“), problém drog (snadná dostupnost), menší ochota dětí se podřizovat autoritě. Nedaří se integrace dětí do společnosti, po odchodu z DD mají děti větší existenční problémy než dříve. Problémem je umístění a uplatnění dětí se smyslovým či mentálním postižením, u nichž rozsah postižení není tak velký, aby musely být umístěny do ústavů soc. péče. Je malá nabídka chráněných dílen a bytů, kde by mohli svěřenci bydlet, pracovat a byli by pod určitým dohledem.

Koncept specifičnosti zařízení ústavní péče

Svěřenci ústavní péče jsou nahlíženi jako členové znevýhodněné skupiny se zvláštními potřebami. Chovancům ústavní výchovy chybí rodinné zázemí, je pro ně velmi ztížen proces osvojování sociálních kompetencí. Z toho vyplývá značné množství handicapů v oblasti jejich sociálního, duševního, citového i intelektového rozvoje, navíc velké množství svěřenců je romského původu, takže lze předpokládat, že po opuštění ústavního zařízení budou vystaveni rasové diskriminaci. Narušena je zejména nejdůležitější dimenze rodičovství a to dimenze psychosociální (kdo se k dítěti chová jako otec a matka).

Koncept integrace svěřenců ústavní péče do společnosti

S ohledem na zaměstnatelnost svěřenců ústavní výchovy lze za klíčový považovat moment, kdy tito opouštějí výchovné zařízení, vstupují do „praktického života“ a musí se začlenit do společnosti.

Zkoumaná populace:

Výzkum bude prováděn na mladistvých, kteří opouštějí dětské domovy, a to od období, kdy je aktuální jejich odchod z dětských domovů (18 let) a dále v časových intervalech 1 a 4 roky od opuštění ústavního zařízení.

Strategie výzkumu:

Výzkum bude prováděn na vzorku mladistvých z dětských domovů, obou pohlaví, z různých regionů ČR. Bude prováděn formou dotazníkového šetření, v několika fázích. K navázání kontaktu s dětmi bude využita spolupráce se samotnými dětskými domovy, rovnoměrně rozptýlenými v rámci krajů, a dále spoluprací s dalšími podpůrnými organizacemi jako Domy na půli cesty aj. Výzkum bude mít několik fází:

První fáze bude provedena ještě před opuštěním DD, kdy bude zjišťováno v jakém oboru a na jakém stupni jsou osoby ve vzorku vzdělány, jaký je jejich vztah k budoucí práci, jaké jsou jejich plány v oblasti pracovního uplatnění apod. Bude také zkoumána role různých sociálních institucí, které těmto lidem mohou pomoci.

Druhá fáze: bude probíhat s časovým odstupem 1 roku po opuštění dětských domovů. Bude zjišťováno uplatnění mladistvých z dětských domovů na pracovním trhu. Bude zkoumáno zda a jakou práci osoby našly, zda hledají práci jinou apod..

Ve třetí fázi, která bude probíhat 4 roky po opuštění ústavní péče, již budeme považovat proces začleňování dětí z dětských domovů do pracovního procesu za ukončený.

Operacionalizace:

1.fáze - indikátory

Stupeň vzdělání: nejvyšší dosažené vzdělání – žádné/základní/vyučen/střední odborné/gymnázium/zvláštní školy

Obor vzdělání: všeobecné (gymnázium) / odborné – technické (střední průmyslová škola)/ odborné – humanitní (střední zdravotní škola) / odborné – obchodní (obchodní akademie) / odborné – umělecké zaměření / jiné

Vztah k práci: nechce pracovat a neplánuje pracovat / nechce pracovat ale bude / chce pracovat / chce pracovat intenzivně (těší se)

Vztah k oboru: chce pracovat v oboru / mimo obor / ještě neví

Soc. instituce: hodlá využít / nehodlá / obává se že bude muset

2. fáze - indikátory

První práce : OSVČ / zaměstnán / nezaměstnán (na podpoře) / nezaměstnán (na podpoře + vedlejší práce) / nezaměstnán (bez podpory) / na mateřské dovolené

Stálost práce: stabilní / dočasná

Obor: pracuje ve studovaném oboru / v blízkém oboru / zcela mimo obor

Vztah k práci (změna vztahu k práci): chce pracovat / nechce pracovat / chce pracovat intenzivně

Vztah k oboru: chce zůstat v oboru / změnit obor / je to jedno

Pomoc institucí: nevyužívá / využívá – jakých:

- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- Krajské úřady
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
- Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí
- Pedagogicko-psychologické poradny
- Domy dětí a mládeže
- Domy na půli cesty
- Dům jistoty
- Federace dětských domovů FICE ČR
- Občanské sdružení KORÁB a další

3.fáze - indikátory

Práce : OSVČ / zaměstnán / nezaměstnán (na podpoře) / nezaměstnán (na podpoře + vedlejší práce) / nezaměstnán (bez podpory) / na mateřské dovolené

Stálost práce: stabilní / dočasná

Obor: pracuje ve studovaném oboru / v blízkém oboru / zcela mimo obor

Pomoce soc. institucí : využil / nevyužil

Pokud využil, pak hodnotí: kladně / záporně / nemá názor

Účel výzkumu

Výzkumem bude zjištěna a analyzována situace mladistvých odcházejících z dětských domovů a jejich úspěšnost/neúspěšnost při nacházení jejich první práce, a další vývoj jejich uplatnění na pracovním trhu. Bude zjišťována i role různých státních a nestátních institucí, pomáhajících těmto lidem k začlenění do společnosti v oblasti práce.

Výstupem výzkumu bude celkový obraz situace dětí odcházejících z DD a možná doporučení institucím, které těmto dětem pomáhají, týkající se problémů, které tyto děti mají při hledání prvního zaměstnání a v čem by uvítali pomoc a jakou formu pomoci. (např. příprava na práci již v DD, možnost výběru oboru, zvýhodnění těchto dětí v zákonech atd.)

Literatura

- Balvín, Jaroslav, a kol. 1997. *Romové a dětské domovy*. In: Balvín, Jaroslav, Sborník z 8. setkání Hnutí R v Děčíně a ve Františkově nad Ploučnicí ve dnech 11.-13. dubna 1997. Ústí nad Labem: Hnutí R.
- Burešová, Jarmila. 1985. *Pedagogická diagnostika u problémových dětí dětských domovů*. Brno.
- Dvořáková, Michala. 2002. *Vnitřní organizace dětského domova s akcentem na jeho integraci do života obce*. (Klauzurní práce) Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 68 s.
- Galatíková, Vladěna. 2004. *Problematika resocializačního procesu u svěřenců s poruchou chování*. (Diplomová práce) Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 69 s.
- Hofmanová, Hana. 1999. *Dětský domov a jeho vliv na životní dráhu*. (Diplomová práce) Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 51 s.
- Inštitúcie, zariadenia a združenia zaoberajúce sa problematikou mládeže v SR*. 1999. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva.
- Kovařík, Jiří. 2000. Náhradní rodinná péče u nás from <http://www.lata.cz/prednaska6.php>
- Matoušek, Oldřich. 1999. *Ústavní péče*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství
- Myslivočková, Olga. 2004. „Děti jsou jako mucholapky (rozhovor s Janem Stárkou, ředitelem Diagnostického ústavu v Dobřichovicích)“. *Reflex*. Číslo 46. Roč. XV, str. 82-84.
- Popela, Libor. 2003. Dům na půli cesty from <http://nase.rodina.cz/clanek3533.htm>
- Slezáková, Lucie. 1998. *Pomoc mladistvým bez rodinného zázemí propuštěným z ústavní péče*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
- Slovíková, Mária. 1998. *Občianske združenia a nadácie v oblasti mládeže v SR*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva
- Svobodová, Michaela, Vrtbovská, Petra S., Bártová, Darina. „Zpráva o stávajícím stavu náhradní rodinné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí“. *Sociální práce*. 2 číslo. Roč. 2003. str. 28-45.
- Svobodová, Michaela. „Proměna náhradní výchovné péče stojí na třech pilířích“. *Sociální práce*. 2 číslo. Roč. 2003. str. 46-49.
- Ševčíková, Lucie. 2004. *Klienti dětských domovů a jejich životní situace očima pracovníků dětských domovů*. (Klauzurní práce) Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 65 s.
- Šulc, Antonín. 1969. *Výchovná péče o děti vychovávané mimo vlastní rodinu*. České Budějovice: Krajský pedagogický ústav
- Vocílka, Miroslav. 1997. *Integrace sociálně a zdravotně handicapovaných a ohrožených dětí do společnosti*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- Vocílka, Miroslav. 1996. *Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež*. Praha: Tech-market.
- Tilbury, Clare. 2004. „The influence of performance measurement on child welfare policy and practice“. *British Journal of social work*. Vol34/2. str. 225-241.
- Tomanová, Lucie. 2004. „Z děcáku do Matrixu“. *Reflex*. Číslo 45. Roč. XV. Str. 30-32.
- Zákon č. 210/1998 Sb. o rodině, from <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?sn=y&hledany=z%Ekon+o+rodin%EC&refid=0&key=200412017p5VxcTfvNWSCFTw&zdr oj=sb98210&cd=78&typ=r>.
- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, from <http://www.sagit.cz/pages/sbirka txt.asp?refid=0&key=20041201ysWjwQesgJtt9bn&zdroj=sb99359&cd=76&typ=r>.
- Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů from <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?refid=0&key=20041208o9kPUPFN9RGLwenu&zdroj=sb02109&cd=76&typ=r>

Komentář:

Oceňuji grafické zpracování, které je na velmi dobré úrovni. Výzkumná otázka je zajímavá, přesto je v práci řada dost závažných logických chyb. Největším nedostatkem je absence vazby mezi operacionalizací a teoretickým východiskem a koncepty. Rovněž způsob měření se mi nezdá příliš vhodný. Jak chcete zkoumat vzdělání dětí z dětských domovů, když většina má absolvovanou pouze zvláštní školu? Nejprve je třeba si načíst nějaké základní informace, abyste měli jistotu, že daný problém lze zkoumat. Jestliže však dětem chybí formální vzdělání, nemůžete hodnotit úspěšnost integrace tím, že jako indikátor považujete práci v oboru (alespoň tak jsem to pochopil). Po formální stránce lze vaši práci přijmout, po věcné stránce je to už horší.

Závěr:

Přes výše uvedené nedostatky považuji úkol č. 2 a 3 za splněný.